

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
The Needs Assessment for Internal Supervision Development at Schools under
the Bueng Kan Primary Educational Service Area

อภิชาติ หัตถนรินทร์¹ พรเทพ เสถียรนพเก้า² บุญมี ก่อบุญ³
Apichat Hattaniran, Pornthep Steannoppakao, Boonmee Korbun

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายใน 2. ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายใน และ 3. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน และ 4.หาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นรูปแบบงานวิจัยที่ผสมวิธีระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ปีการศึกษา 2565 จำนวน 261 คน วิจัยดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายใน 2) ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น และ 3) ศึกษาความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. สภาพที่เป็นจริงของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.083
4. แนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และด้านการวางแผนการนิเทศ

คำสำคัญ (Keywords) : กระบวนการนิเทศภายใน; ความต้องการจำเป็น; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Received: 2025-02-12 Revised: 2025-03-15 Accepted: 2025-03-16

¹ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Master of Educational Administration and Development, Graduate School, Sakon Nakhon Rajabhat University. E-mail: hattaniran2510@gmail.com

² อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Lecturer of Sakon Nakhon Rajabhat University. E-mail: pornthep@snru.com

³ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Lecturer of Sakon Nakhon Rajabhat University. E-mail: Boonmeej72017@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were: 1. to study the components of the internal supervision process, 2. to study the actual and ideal conditions of the internal supervision process, 3. to study the needs for developing the internal supervision process, and 4. to find a way to develop the internal supervision process of the educational opportunities for the school expansion under the Office of the Primary Educational Service Area, Bueng Kan Province. It was a quantitative and qualitative research approach. The sample comprised 261 school administrators and teachers in the 2022 academic year. The research method consisted of 3 phases: 1) studying the components of the internal supervision process, 2) studying the actual and ideal conditions, and 3) studying the needs. The statistical instruments used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and the index of the priority of needs.

The research results found that

1. The components of the internal supervision process of the educational opportunities for the school expansion consisted of 4 components: supervision planning, studying the current problems and needs, supervision operations, and evaluation of supervision results. All components were at the most appropriate level.

2. The actual conditions of the internal supervision process of the educational opportunity for the school expansion under the Office of the Primary Educational Service Area, Bueng Kan Province, were at a high level overall. The conditions should be at the highest level overall.

3. The necessity for developing the internal supervision process of the educational opportunity for the school expansion overall had the index of 0.083.

4. The guidelines for developing the internal supervision process of the educational opportunity for the school expansions consisted of 2 aspects: evaluating the supervision results and the supervision planning aspect.

Keywords: supervision process; internal supervision;

the educational opportunities for the school expansions

บทนำ (Introduction)

การนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอน การพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรให้สามารถปรับปรุงการนิเทศอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้บริหาร ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้และการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ฉะนั้นในการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียนเชิงระบบให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งเป็นลำดับขั้นตอน

อย่างต่อเนื่องครบวงจร กระบวนการนิเทศภายในเป็นการดำเนินงานภายในโรงเรียนที่จะพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรให้ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญในการนิเทศภายในต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในด้านความคิดเห็นและการกระทำผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจประสานงานใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ถูกต้องและครบกระบวนการซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพครู คุณภาพนักเรียน ตามมาตรฐานการศึกษา (ปิยนุช เพชรวิเศษ, 2563: 2-3)

การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญและเป็นมาตรการที่ดีอย่างหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีนโยบายมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ จึงทำให้การนิเทศภายในสถานศึกษา มีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับจริยาภรณ์ เรืองเสน (2563: 8-10) ที่กล่าวว่า การนิเทศภายในเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรให้สามารถปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้บริหาร ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนรู้และการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและยังสอดคล้องกับ สัญชัย พูลสุข (2556: 15-17) อ้างถึงใน จริยาภรณ์ เรืองเสน (2563 : 8-10) ที่ศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พบว่า โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) สูง มีการดำเนินการนิเทศภายในที่เป็นปัจจุบันอย่างเป็นระบบ ชัดเจน มีความต่อเนื่องและแสดงออกถึงความใส่ใจของผู้บริหารในทุกขั้นตอน

สภาพการศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จากการรายงานสรุปการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่าควรพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนในการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ประกอบกับผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561-2564 มีผลการประเมินลดลง ไม่เป็นที่น่าพอใจ แสดงได้ว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีปัญหาในการนิเทศภายใน หรือไม่ได้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างจริงจังเป็นระบบและต่อเนื่อง สาเหตุเกิดจากครูไม่เข้าใจกระบวนการนิเทศ ผู้บริหารยังเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในน้อยเกินไป ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ทำให้การนิเทศภายในไม่ประสบผลสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนไม่ดีขึ้น ฉะนั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาควรมีการนิเทศภายในที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นวัฒนธรรมขององค์กรแล้วจะส่งผลถึงการศึกษาของนักเรียน ก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ, 2565 : 10-18)

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
3. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นรูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

การศึกษาองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

องค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 4 ชั้น ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศ

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจาก 50 โรงเรียน ปีการศึกษา 2565 จำนวน 812 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 50 คนและครู จำนวน 762 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ, 2565: 4-10)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (วาโร เฟิงส์วีสต์, 2551: 191) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 261 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คน ครู จำนวน 236 คน ได้มาโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 212 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในระยะเวลาตั้งแต่ เดือนเมษายน-ธันวาคม 2566 ดังนี้

ระยะที่ 1 ตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม 2565 ถึง มีนาคม 2566

ระยะที่ 2 ตั้งแต่ เดือน เมษายน 2566 ถึง พฤษภาคม 2566

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม 2566

ระยะที่ 4 ตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำแนกตามองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาส 4 องค์ประกอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2) สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในพัฒนา

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์(แบบกึ่งมีโครงสร้าง)แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองการทำวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ดำเนินการส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเป็นรายสถานศึกษา ตามจำนวนที่กำหนด

3.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยการวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

ระยะที่ 3 ผลการประเมินความต้องการจำเป็น ในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยสภาพที่เป็นจริง (D) และ ค่าเฉลี่ยสภาพที่ควรจะเป็น (I)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. องค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติการนิเทศ และ 4) การประเมินผลการนิเทศ ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. ข้อมูลสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สภาพที่เป็นจริงของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า องค์ประกอบด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านการปฏิบัติการนิเทศ อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านการวางแผนการนิเทศ อยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบด้านการประเมินผลการนิเทศ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2.2 สภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การประเมินความต้องการจำเป็นโดยการเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลในภาพรวม พบว่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.083

4. แนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การประเมินผลการนิเทศ

4.1.1 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาให้โรงเรียนนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อสรุปผลการประเมิน

4.1.2 แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้มีการจัดประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลที่ได้จากการนิเทศภายใน

4.1.3 แนวทางการพัฒนาให้โรงเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการนิเทศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4.2 การวางแผนการนิเทศ

4.2.1 แนวทางการพัฒนาให้โรงเรียนมีการจัดตั้งงบประมาณในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเพียงพอและเหมาะสม

4.2.2 แนวทางการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาแหล่งวิทยาการใหม่ ๆ มาช่วยในการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4.2.3 แนวทางการพัฒนาให้โรงเรียนมีการกำหนดรูปแบบขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลาในการวางแผนการนิเทศภายในของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ในการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบ พบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 3) การปฏิบัติการนิเทศ และ 4) การประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบทั้ง 4 นั้น ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ และเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้อง จริยาภรณ์ เรืองเสน (2563: 14-16) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลสารสนเทศ สภาพปัญหา และความต้องการ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ และ 5) ด้านการขยายผล เผยแพร่ ต่อยอด

2. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ 3) ด้านการวางแผนการนิเทศ และ 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยาภรณ์ เรืองเสน (2563: 10-13) พบว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการศึกษาสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ 3) ด้านการวางแผนการนิเทศ และ 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า กระบวนการนิเทศภายในมีความสำคัญในการจัดการศึกษาส่งผลให้การจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ได้ระบุไว้ถึงเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งก็หมายถึงการนิเทศภายในของโรงเรียนนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ หัตถ์ (2563: 129-133) พบว่า

สภาพที่พึงประสงค์ของระบบนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษารายด้าน โดยเฉพาะในด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กำหนดกลยุทธ์ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) ด้านเทคนิคการนิเทศการจัดการเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทำ 4) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) การกำกับติดตามการนิเทศการเรียนรู้ และ 6) การประเมินผลการนิเทศ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. แนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เมื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า มีด้านที่ควรพัฒนา 2 ด้านเนื่องจากค่า PNI_{modified} มีค่าสูงกว่าหรือเท่ากับภาพรวม คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และด้านการวางแผนการนิเทศ จึงนำมาหาแนวทางการพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินผลการนิเทศ พบว่า มีค่า PNI_{modified} สูงกว่าภาพรวม ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่ากระบวนการนิเทศต้องมีกระบวนการติดตาม และประเมินผลการนิเทศ เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้เกิดการพัฒนางานอยู่เสมอ รวมทั้งกระบวนการประเมินผลการนิเทศก็สอดคล้องกับวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งหากมีการประเมินผลการนิเทศที่ดี ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยาภรณ์ เรืองเสน (2563: 10-13) พบว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 คือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ ตั้งแต่สรุปผล วิเคราะห์ผล รวมทั้งปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา นำผลการนิเทศจัดทำเป็นเอกสาร เผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรมในหลากหลายช่องทาง

3.2 การวางแผนการนิเทศ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับภาพรวม ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่ากระบวนการวางแผนนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สุดในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน อีกทั้งการวางแผนนั้นเป็นหลักประกันว่าการดำเนินงานต่าง ๆ จะสำเร็จ และเป็นขั้นตอนแรกในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการวางแผนการนิเทศภายใน เพื่อให้ทุกส่วนได้ดำเนินงานให้สำเร็จตามที่ได้วางแผนไว้ และการหาแนวทางพัฒนางานด้านการวางแผนการนิเทศก็เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนางานของสถานศึกษา เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับ กนกวรรณ อุทยานิน (2565: 147-157) พบว่า แนวทางการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 16 แนวทางปฏิบัติ โดยมีความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวางแผนการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยรวมมีความเป็นไปได้ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแนวทางการปฏิบัติ พบว่า 3 แนวทาง มีความเป็นไปได้มากที่สุด และอีก 13 แนวทาง มีความเป็นไปได้ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติการณ์นิเทศ และ 4) การประเมินผลการนิเทศ

2. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) รวบรวมและจัดระบบสภาพปัจจุบันของโรงเรียน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินสภาพความต้องการของโรงเรียน 3) การนำโครงการหรือแผนงานมาปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 4) การติดตามประเมินผลความก้าวหน้าในการนิเทศภายใน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมี ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมีหลายประเด็นที่มีความสำคัญเร่งด่วนในการปรับปรุงพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนควรนำประเด็นและแนวทางพัฒนาไปประยุกต์ใช้

1.2 หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมและนำแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬไปเผยแพร่และสนับสนุนให้ตรงประเด็นเพื่อเป็นการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬในโรงเรียนสังกัดประเภทอื่น ๆ

2.2 ควรพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เพื่อจะได้นำองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลวางนโยบายพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง(References)

- กนกวรรณ อุทยานิน. (2565). แนวทางการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา.
- จริยาภรณ์ เรืองเสน. (2563). แนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปิยนุช เพชรวิเศษ. (2563). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปี. บึงกาฬ : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.

สันติ หัตถิ. (2563). การพัฒนาระบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สัณชัย พูลสุข. (2556). การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรังสิต.